

RAZSTAVA OB 500-LETNICI ROJSTVA MARTINA PEGIJA (1523–1592) V KNJIŽNICI PRAVNE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI*

Vid Žepič,

magister prava, asistent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

Ob 500. obletnici rojstva Martina Pegija, prvega znanega Kranjca, ki si je s svojim znanstvenim opusom priboril mednarodni sloves, je v predddverju knjižnice Pravne fakultete razstava njegovih del. Čeprav je večino svojega življenja preživel na Solnograškem, te ni štel za svojo pr(a)vo domovino. Da je to ostala Kranjska, je pokazal v Poskusih pravnih mnenj (*Tyrocinia consiliorum*), ki jim je pripel obsežno posvetilo kranjskim deželnim stanovom.¹

Martin Pegij se je rodil okoli leta 1523 v Polhovem Gradcu. Leta 1552 se omeinja kot doktor obojega prava univerze v Ingolstadt, leta 1552 kot mestni pisar v Mühldorfu ob Innu, leta 1553 pa kot kapiteljski in urbarski pisar v Salzburgu. Od leta 1558 je bil knezoškofijski svetovalec, prisednik konzistorija in odvetnik salzburskega kapitlja.² Pripravil je številna pravna mnenja za salzburske nadškofe in bavarskega vojvodo. Med leti 1557 in 1566 je napisal več pravnih del, nakar se je posvetil matematiki, govorništvu in astrologiji. Pegij se je zavedal, da jezikovna nedostopnost v latinščini pisanih pravnih razprav otežuje uporabo prava v praksi, zato je večino del, ki so praviloma obravnavala

* Avtor tega prispevka je avtor razstave – ta bo za ogled na voljo do oktobra 2024 –, pripravlja pa tudi znanstveno monografijo o Pegijevem življenju in delu, ki bo izšla v letu 2024. Besedilo tega prispevka je bilo sicer z dovoljenjem uredništva revije *Pravnik* poslano tudi v objavo v strokovno e-revijo TFL Glasnik, <<https://www.tax-fin-lex.si/Publikacije/TfIGlasnikKazalo>>.

¹ Martin Pegius: *Tyrocinia Consiliorum Martini Pegij I. V. Doctoris, Consiliarij Salisburgensis*, 1564.

² Za Pegijev življenjepis glej Janko Polec: Pegius, Martin (med 1508 in 1523–okoli 1592), v: Slovenski biografski leksikon: 6. zv. Mrkun–Peterlin, 1935 = Poseben odtis iz Slovenskega biografskega leksikona, Ljubljana 1935; <<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi409776/>> (4. 11. 2023).

žgoča vprašanja iz prakse, napisal v nemškem jeziku. Kot prvi je prevedel del Justinijanovega kodeksa v nemščino, s čimer je pripomogel k razvoju nemške pravne terminologije. Njegove pravne razprave so doživele več izdaj še v prvi polovici 18. stoletja. Ljubljanski operozi so ga zaradi izjemnega poznavanja občega prava krstili za »kranjskega Balda«. ³ Leta 1581 so ga obtožili, da je sklepe dvornega sveta še pred razglasitvijo sodbe sporočal strankam in ga sumili čarovništva. ⁴ Na salzburškem gradu je bil skupaj z drugo ženo brez obsodbe zaprt do smrti leta 1592.

Razstavljen je izvirnik Pegijeve razprave o služnostih (*Dienstbarkhaiten, Stätlicher vnnd Bäwrisher Erbaigengüter*, 1558), faksimile delnega prevoda Justinijanovega kodeksa (*Codex Iustiniani, das ist Großbuch der Rechtlichen Satzungen*, 1566), ⁵ izvirnik Poskusov pravnih mnenj (*Tyrocina Consiliorum*, 1564) ter leta 1924 (!) izdani faksimile astrološke Knjige o rojstnih urah (*Geurtsstundenbuch*, Basel, 1570). Posebno mesto na razstavi zavzema fotografija Pegijevega nagrobnika z njegovo (stilizirano) podobo in zapisom: ⁶

»Martin Pegij iz Polhovega Gradca, doktor prava in dvorni pisar v Salzburgu, je blagoslovljen umrl in bil pokopan pred tem kamnom 14. dne meseca — v letu 15 — Prav tako je umrla krepstna, čista in pobožna gospa Katarina Lobenstein, omenjenega doktorja zvesta in ljubeča druga žena, ki mu je rodila šest otrok, in sicer dne 17. maja v letu 1554. N(jeni) duši n(aj bo) B(og) m(ilstljiv), a(men).« ⁷

Na levi strani od križanega Kristusa je na nagrobni plošči Pegij prikazan kot bradati moški v ogrinjalu, pred njim pa se na grbovnem ščitu razpirajo netopirjeva krila. Heraldčni motiv naj bi simboliziral Pegijevo preučevanje okultizma. Na desni strani kleči ženska, Pegijeva prva žena, s krznenim ogrinjalom

³ Franz Xaver Richter: Zur Literargeschichte der Krainer. Martin Pegius, v: Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst, 27. avgust 1827, str. 567.

⁴ Pegijevo usodo v rokopisni kroniki popisuje Johann Baptist Fickler: Reitgärtlers Salzburgerische Chronik, verbessert von J.B. Fickler bis 1588 (BSB Cgm 2892), 1588, fol. 264–269 (Bayerische Staatsbibliothek).

⁵ Edini znani izvirnik tega dela na Slovenskem hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

⁶ Nagrobnik je vgrajen v severno steno kapele Sv. Margarete v opatiji Sv. Petra v Salzburgu.

⁷ »Martin Pegeus von pillichgraczs beider | Rechten doctor gewester Thomschreiber | zu Saltzburg ist säliglich gestorben und | vor diesen Stain begrabn wordn am |14 tag des Monats — Am 15 — Jar so ist | auch Tugethaft züchtig und frumm frau Katarina Lobensteinin bemelts doctors geweste und liebe andere Ehefrau, so bei gedachte doctor 6 eheliche Kinder getrage gestorbe am 17 tag des Mots Im 1-5-5-4 Jar der sele G. f. p. g. s. a.« Transkripcijo navajam po Michael Walz: Die Grabdenkmäler von St. Peter und Nonnberg zu Salzburg, Erste Abtheilung, Salzburg, 1867.

in rožnim vencem, pred njo pa šest golih otrok, kar naj bi nakazovalo, da so ti umrli že v ranem otroštvu.

Pegijev bronasti doprsni kip pred glavnim vhodom na Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani, ki ga je takratni dekan, prof. dr. Janez Kranjc, slavnostno odkril ob inavguraciji fakultetne stavbe 23. novembra 2000,⁸ je delo akademskega kiparja Mirsada Begića.⁹ Čeprav je kip nastal po umetnikovi fantazijski predstavi, je ob letošnjem odkritju (sicer stilizirane) Pegijeve podobe na salzburškem nagrobniku mogoče oceniti, da mu je umetniško delo izvrstno uspelo. Vsako leto se ob Pegijevem kipu, ki je medtem postal prava maskota ljubljanske Pravne fakultete,¹⁰ fotografira na desetine diplomantov, ki so na fakulteti sklenili svojo študijsko pot.

⁸ Bojan Kuček: Inavguracija nove stavbe Pravne fakultete v Ljubljani in postavitve kipa odvetniku dr. Martinu Pegiusu, v: *Pravnik*, 56 (2002) 4–5, str. 295.

⁹ Nahaja se pred glavnim vhodom v secesijski del stavbe današnje Pravne fakultete. Na podstavku je zapis *Martin Pegius, 1523–1592*. Na zadnji strani Pegijevega doprsnega kipa je relief Franceta Prešerna, ki je 27. marca 1828 na Pravni fakulteti Univerze na Dunaju prejel naziv doktorja prava.

¹⁰ Po Martinu Pegiju se imenuje tudi fakultetni mešani pevski zbor, ki je na pobudo Študentske organizacije Pravne fakultete Univerze v Ljubljani začel delovati v študijskem letu 2006/2007.